

Анализа ефеката рада грађанских надзорника

Иако је грађански надзор над набавком за обнову железничке станице Прокоп указивао на кршење закона, што је касније потврдио и Управни суд, уговор је потписан, а станица је пуштена у рад. Игнорисање замерки надзорника само је део проблема у независној контроли набавки у Србији – која пет година после увођења више не функционише.

У фебруару 2015. године, пред крај заседања Одбора за финансије, републички буџет и контролу трошења јавних средстава, из Народне скупштине је удаљен грађански надзорник Драган Добрашиновић. Добрашиновић је представљао извештај о првој фази реконструкције железничке станице Прокоп када му је Верољуб Арсић, председник Одбора и посланик Српске напредне странке (СНС), искључио микрофон и одузео реч, након чега је позвао и обезбеђење.

У тренутку прекида Добрашиновић је износио закључак надзора, наводећи, између осталог, да су Железнице Србије прекршиле Закон о јавним набавкама, да надзорник током рада није имао подршку Управе за јавне набавке, али и да реконструкција Прокопа представља прву фазу изградње Београда на води, који је оценио централним политичко-маркетиншко-економским пројектом Владе. Арсић је избацивање надзорника са седнице објаснио тиме да се надзорник бави политиком уместо извештајем.

Прва фаза реконструкције Прокопа коштала је Србију три милијарде динара, односно, око 26 милиона евра. Законом о јавним набавкама из 2012. године прописано је да за сваку набавку чија је процењена вредност изнад милијарду динара, Управа за јавне набавке мора да именује грађанског надзорника.

Од почетка примене закона у априлу 2013. године, до краја 2017, Управа за јавне набавке је за надзорнике у 130 јавних набавки именовала осам организација цивилног друштва. Оне су временом подносиле све мање извештаја, а Управи је до данас достављено мање од трећине – 42 извештаја. Према Закону, нема последица за надзорника уколико не поднесе извештај.

Посебан проблем представља чињеница да је од избацивања Добрашиновића до децембра 2017. године шест надзорника поднело 15 извештаја, али скупштински Одбор није разматрао ниједан. Из Одбора као разлог наводе „бројне законодавне и контролне активности“ у време њиховог подношења.

Извештаји надзорника су у само неколико случајева имали одјека у јавности, док је Управа за јавне набавке реаговала само једном, подношењем прекршајне пријаве.

У случају Прокопа надзорник није поднео пријаву, али се жалио надлежној Републичкој комисији за заштиту права у поступцима јавних набавки. Након одбијања Комисије, надзорник је упутио тужбу Управном суду, који је у јуну 2015. године потврдио да је Закон о јавним набавкама прекршен, па је наложио Комисији да поново одлучи о примедбама надзорника.

Управни суд је у пресуди навео да су Железнице Србије, као наручилац посла, морале да одбију понуду, пошто је особа која је раније учествовала у припреми набавке на отварању понуда представљала чешког понуђача АЖД Праха - члана победничког конзорцијума окупљеног око фирме Енергопројект опрема.

Надзорник је у извештају описао и проблем промене услова набавке који су довели до смањене конкуренције и увећане вредности набавке за скоро шест милиона евра, што из Железница Србије нису умели да објасне, нити су хтели да сарађују све време надзора.

Упркос пресуди Управног суда, Комисија је два дана после отварања Прокопа - када је посао већ био урађен - одлучила као и претходни пут. Због тога је Добрашиновићев Топлички центар за демократију и људска права поднео нову тужбу Управном суду.

Приликом отварања Прокопа, 26. јануара 2016, Александар Вучић, тада председник Владе Србије, рекао је да је посао урађен у року, „чисто као суза” и демантовао било какве неправилности.

Пример Прокопа само је један од оних који показују колико је обесмишљена улога грађанских надзорника. Они наводе да немају времена за бављење овим послом, да су рокови за подношење извештаја кратки, али и да тај посао финансирају из властитих ресурса. Неки су због тога у потпуности одустали или планирају да то учине.

Комплетан текст можете прочитати на сајту [Центра за истраживачко новинарство Србије \(ЦИНС\)](#).